

گزارشی از شانزدهمین اجلاس بین‌المللی شورای جهانی آرشیو

فریبا فرزام^۱

نمای بیرونی محل برگزاری اجلاس

برای برگزاری این اجلاس، رشد شتابان و توسعه کشور همراه با حفظ سنت‌های فرهنگی برشمرد. شانزدهمین اجلاس ایکا، با پنجاهمین سال فعالیت آرشیو ملی مالزی و چهلمین سال تشکیل اولین شعبه منطقه‌ای آن یعنی ساریکا،^۲ مقارن بود. آرشیو ملی مالزی به عنوان یکی از بزرگ‌ترین مراکز پژوهشی و نگهداری منابع ارزشمند تاریخ مالزی، در تلاش برای تطبیق با شرایط امروزی در عرصه تخصصی و حرفه‌ای آرشیو و حفاظت از میراث ملی، می‌کوشد تا در تسهیل دسترسی به اطلاعات تاریخی و ارائه آن به نسل حاضر و آینده گام بردارد و با اجرای برنامه‌های توسعه‌گرانه، به افزایش آگاهی و بهره‌وری عموم دست یابد. برای آرشیو ملی مالزی، میزبانی اجلاس شانزدهم، فرصت مغتنمی بود تا توانایی و کارآمدی خود را با عزمی راسخ به نمایش بگذارد.

ایکا، اهداف و فعالیت‌ها

شانزدهمین اجلاس ایکا، در واقع شصتیمین سالگرد پایه‌گذاری آن نیز به شمار می‌رفت. ایکا، نهادی بین‌المللی و غیردولتی با بیش از ۱۵۰۰ عضو حقیقی

شانزدهمین اجلاس بین‌المللی شورای جهانی آرشیو، از ۲۱ تا ۲۷ ژوئیه / ۳۱ تیر تا ۶ مرداد ۱۳۸۷، در مالزی برگزار شد. این اجلاس، به میزبانی وزارت همبستگی، فرهنگ، هنر و میراث مالزی و همچنین آرشیو ملی مالزی، در مرکز همایش‌های کوالالامپور و در نزدیکی برج‌های دوقلوی پتروناس برپا شد. در ماه ژوئیه، کوالالامپور مکان برگزاری جشن‌های سالانه فرهنگی و هنری در مالزی است. به این ترتیب، محیط و فضای برگزاری اجلاس، بستر و زمینه‌ای برای تحقق یک رویداد فرهنگی در سطح بین‌المللی بود.

برنامه‌های اجلاس، با هدف آشنائی با مباحث و فعالیت‌های حرفه‌ای و تخصصی و بهره‌مندی از آن‌ها، به گونه‌ای طراحی شده بود تا شرکت‌کنندگانی که از اقصا نقاط جهان گردآمده بودند، از میزبانی و مهمان‌نوازی مردم مالزی نیز لذت ببرند و این رخداد را، به فرصتی برای شناخت زندگی، فرهنگ، توسعه‌یافتگی و آرزوهای بزرگ مردم مالزی تبدیل کنند. این نکته، هم در سخنان میزبانان اجلاس بیان و از رفتار آنان دریافت می‌شد و هم متقابلاً از زبان اولیای ایکا تصریح گردید.

لورنز میکولتسکی،^۱ رئیس دوره ۲۰۰۶ تا ۲۰۰۸م. شورای جهانی آرشیو، در سخنرانی خود در مراسم افتتاحیه، با اشاره به این نکته که این دومین اجلاس شورا در آسیاست،^۲ یکی از دلایل انتخاب مالزی را

۱. کارشناس ارشد معماری. faribafarzam@yahoo.com

و حقوقی از افزون بر ۱۹۰ کشور جهان است. هدف اصلی این شورا، ارتقای مقوله آرشیو و حاکمیت آن در جامعه با تأکید بر اهمیت مدیریت مؤثر آرشیو، ترویج حفاظت از منابع آرشیوی، حمایت از توسعه تجربیات آرشیوی و تشویق دسترسی همگانی به آرشیو در سراسر جهان است.

این شورا، هر چهار سال یک بار اجلاس‌های بین‌المللی را - که مهم‌ترین مجمع جهانی در مقوله آرشیو است - برگزار می‌کند و میزگردهای آرشیوی^۴ سالانه را برای بحث و بررسی درباره موضوعات اساسی آرشیو، برپا می‌سازد. شبکه‌ای با پوشش جهانی پدید آورده که امکان همفکری، تبادل و مشارکت آرشیوداران شاغل و فعال در مؤسسات مختلف با زبان‌ها و فرهنگ‌های گوناگون در آن فراهم است و پیوسته آن را گسترش می‌دهد.

شورا با آموزش و پرورش آرشیوداران، در زمینه به کارگیری تجارب حرفه‌ای و اطلاعات تخصصی در تطبیق با نیازهای عصر اطلاعات و ارتباطات بویژه اسناد الکترونیکی و رویارویی با چالش‌های ناشی از جهانی شدن، تلاش می‌کند. استانداردهای لازم را، برای مدیریت، حفاظت و دسترسی همگانی به اسناد و آرشیو تولید می‌کند.

همکاری با مؤسسات بین‌المللی

ایکا، با نهادهایی که اهداف مرتبط و مشابه دارند، همکاری و مشارکت دارد، از جمله کار گروه بین‌المللی سپر آبی^۵ که برای حفاظت میراث فرهنگی جهان از آسیب‌های جنگی و سوانح طبیعی فعالیت می‌کند؛ با برنامه‌های «حافظه جهانی»^۶ و «اطلاعات برای همه»^۷ یونسکو همکاری می‌کند؛ و با مرکز بین‌المللی مطالعات حفاظت و مرمت آثار فرهنگی^۸، اتحادیه بین‌المللی انجمن‌های کتابداری^۹ و انجمن بین‌المللی مدیران اسناد^{۱۰} نیز همکاری دارد.

اجلاس‌های قبلی ایکا

پاریس، لاهه، فلورانس، استکهلم، بروکسل، واشنگتن، مادرید، مسکو، لندن، بن، مونترال، پکن، سویل و وین، شهرهای میزبان پانزده اجلاس پیشین ایکا بوده‌اند. کوالالامپور، در شانزدهمین کنگره به این فهرست افزوده شد. بعد از اجلاس ۲۰۰۴ م. در وین، ایکا پیشرفت‌های چشمگیری با بهبود ساختار داخلی، بازنگری در اساسنامه و تقویت توان مالی خود به دست آورد. باتوجه به این شرایط، اجلاس شانزدهم در کوالالامپور، آغاز فصل جدیدی در تاریخ فعالیت‌های ایکا به شمار می‌رفت.

موضوع اجلاس شانزدهم

اجلاس ۲۰۰۸ م. با شمول و وسعت دامنه موضوعی، تحت عنوان «آرشیو، حاکمیت و توسعه: ترسیم جامعه فردا»،^{۱۱} تبیین و تعریف شده بود.

موضوع آرشیو، تمام جوانب مدیریت اسناد و آرشیو را از فراهم‌آوری تا حفاظت و دسترسی دربرگرفت. در زمینه تولید اسناد الکترونیکی، مسائل مهم تخصصی درباره ارزشیابی، انتخاب و انتقال، به بحث گذاشته شد. درباره حفاظت، مباحث مختلفی از جمله توجه به آموزش فنون مرمت سنتی، آمادگی برای صیانت از آرشیو در برابر سوانح طبیعی و درگیری‌های مسلحانه و چالش‌های مربوط به نگهداری پایدار اسناد الکترونیکی مطرح شد. دسترسی به اسناد با توجه به ملاحظات لازم برای حفظ تعادل درباب حقوق افراد، منافع ملی، حق مؤلف و قوانین لازم‌الاجرا نیز، از موضوعات مهم بود. اهمیت ترویج تاریخ شفاهی و ارتباط آن با آرشیو دیداری و شنیداری، مدنظر قرار گرفت. ضرورت به کارگیری استانداردها و استفاده از تجربیات تخصصی در مواردی که نیاز به استانداردهای جدید وجود دارد، مطرح شد.

منظور از حاکمیت، توجه به سهم مدیریت اسناد

ضروری، هر سال همزمان با اجلاس‌های سیترا برگزار گردیده است. نشست سالانه کوالامپور در ۲۵ و ۲۶ ژوئیه تشکیل شد و دو مبحث اساسی در دستور کار داشت: مروری بر دستاوردهای ایکا از ۲۰۰۴ تا ۲۰۰۸ م. و چالش‌های پیش رو در دو سال آینده.

از مهم‌ترین رخدادهای نشست عمومی سال ۲۰۰۸ م.، موارد زیر را باید برشمرد: دو بخش موقتی «آرشیوهای دفاتر اسناد رسمی»^{۱۳} و «آرشیوهای مؤسسات ورزشی»^{۱۴} که با تصویب نشست عمومی، به صورت بخش‌های دائمی شناخته شد. همچنین لورنز میکولتسکی از اتریش، ریاست ایکا را به یان ویلسون،^{۱۵} از کانادا سپرد و نسخه نهائی دستور کار راهبردی ایکا برای ده سال آینده،^{۱۶} مورد بررسی و تأیید قرار گرفت.

برنامه‌های ابتکاری ایکا ۲۰۰۸ م.

برخی از فعالیت‌های این دوره، اولین بار بود که اجرا می‌شد یا رنگ و بوی خاص فرهنگ مالزی را به خود می‌گرفت. اشاره به چندین مورد خالی از فایده نیست.

- حضور گروه‌هائی از کودکان و نوجوانان که با سرپرستی اولیای مدرسه در محل اجلاس حضور می‌یافتند و در یکی از غرفه‌های نمایشگاه^{۱۷} به ساختن کار دستی می‌پرداختند، ناخودآگاه جلب توجه می‌کرد. به نظر می‌رسد هدف از اجرای چنین برنامه‌ای، ایجاد توجه و علاقه در نسل نو به مقوله آرشیو و اسناد باشد. فرصتی درخشان تا با طرح مسئله آرشیو کردن اسناد خانوادگی، نهالی کاشته شود که بی‌تردید در آینده به ثمر خواهد نشست و بارور خواهد شد. اندیشیدن به کودکان و ایجاد سهمی برای آن‌ها در اجلاسی بین‌المللی با موضوع آرشیو، باید ستود و از آن آموخت.

- پرده نمایش همبستگی جهانی،^{۱۸} عنوان

و آرشیو در کارآمدی، شفافیت و توان پاسخگویی در جامعه بود. همچنین، حفظ حقوق انسانی و مبارزه با فساد مطرح شد. ضرورت دراختیار گرفتن مباحث دولت الکترونیکی به دست آرشیوداران به جای قرار گرفتن در حاشیه و ایفای نقش فرعی، به میان آمد. اهمیت ارتباط با سایر متخصصان در رشته‌های دیگر مانند حقوقدانان، کتابداران و موزه‌داران، مطرح گردید. اهمیت آرشیو در میان عموم و تصمیم‌سازی آنان در نزد قدرتمندان سیاسی بررسی شد. درباب توسعه، به آموزش و پرورش متخصصان آرشیو در تمام سطوح اشاره شد و ضرورت تبیین نقش آرشیو و توانمندی‌های آرشیوداران در تعامل با چالش‌های قرن بیست و یکم، مطرح شد.

برنامه‌های اجلاس شانزدهم

مراسم افتتاحیه، صبح روز سه‌شنبه ۲۲ ژوئیه در تالار بزرگ مرکز همایش‌های کوالامپور، با حضور مهمانان و شرکت‌کنندگان از سراسر جهان برگزار شد. با اجرای مراسم فرهنگی ویژه‌ای، اجلاس ۲۰۰۸ م. کار خود را آغاز کرد. طی پنج روز، بیش از ۳۰۰ صاحب‌نظر برجسته در سخنرانی‌ها، میزگردها و کارگاه‌های آموزشی، به زبان‌های مختلف به بحث و بررسی درباره مسائل آرشیوی پرداختند. هر روز در پنج بخش، مجموعاً هشتاد نشست ارائه شد. در هر بخش، دوازده نشست به انگلیسی و حداقل یکی از نشست‌ها به صورت همزمان به یکی از زبان‌های روسی، اسپانیائی و مالائی ترجمه و چهار نشست در هر بخش به زبان فرانسه برگزار می‌شد.

نشست عمومی سالانه^{۱۲}

نشست عمومی، به عنوان رکن عالی تصمیم‌گیری در ایکا تا سال ۲۰۰۴ م.، هر چهار سال یک بار همزمان با اجلاس بین‌المللی برگزار می‌شده است. ولی از آن تاریخ به بعد با هدف تسریع در تصمیم‌گیری‌های

غرفه کودکان و نوجوانان در اجلاس

پرده نمایش همبستگی جهانی

فنی ایکا به پنج زبان انگلیسی، آلمانی، فرانسه، پرتغالی و اسپانیایی در دسترس قرار دارد و قابلیت ترجمه را به زبان فارسی و زبان‌های دیگر داراست.

بسته فرهنگی اجلاس

درون بسته فرهنگی - که پس از ثبت نام به شرکت‌کنندگان داده شد - بجز اطلاعات لازم برای شرکت در برنامه‌های اجلاس، درباره مالزی و مکان‌های دیدنی و اطلاعات گردشگری، چند لوح فشرده نیز وجود داشت. یکی از این لوح‌ها با عنوان ایکا ۲۰۰۸، سومین لوحی است که انتشارات ایکا را معرفی می‌کند و شامل برخی شماره‌های نشریات زیر است:

سه شماره کاما،^{۲۱} دوازده شماره استادیز،^{۲۲} چهارده شماره فلش،^{۲۳} سه شماره آرکیوم،^{۲۴} سه شماره ژانوس،^{۲۵} دو شماره سیترا^{۲۶} ۲۰۰۵ و ۲۰۰۶ و چندین عنوان از نشریات بخش‌ها و شعبه‌ها. از جمله اطلاعات مفید دیگر، اساسنامه و منشور اخلاقی ایکا با ترجمه آن به چند زبان است و چهار استاندارد بین‌المللی تهیه شده در ایکا که آخرین آن ISDIAH^{۲۷} مربوط به توصیف مؤسسات دارای مجموعه‌های آرشیوی، در سال ۲۰۰۸م. منتشر شده است.

از ایران در اجلاس ۲۰۰۸

- در یکی از نشست‌های اجلاس با عنوان آرشیوها، کتابخانه‌ها و موزه‌ها، مجموعه‌ای واحد برای حفاظت و صیانت از حافظه جمعی - که با حضور رئیس شورای جهانی آرشیو، سفیر ایران در مالزی و شرکت‌کنندگان دیگر برگزار شد - رئیس سازمان، گزارشی از فعالیت‌های سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران و نتایج ادغام کتابخانه ملی و آرشیو ملی ایران ارائه داد.
- برقراری ارتباطات لازم برای فعال کردن شعبه

برگزیده برای دیواره‌ای بود که در آخرین هماهنگی با شرکت‌کنندگان در اجلاس از آن‌ها خواسته شده بود تا با همراه بردن یک برگ سند از کشور خود در آن مشارکت کنند.

• کتابخانه ایکا،^{۱۹} فضائی برای گردآوری کتاب‌ها و نشریاتی از کشورهای مختلف بود که شرکت‌کنندگان با خود به همراه آورده بودند و فرصتی برای علاقه‌مندان پدید می‌آورد تا با تورق آن‌ها، دریافتی اجمالی از آرشیو و اسناد کشورهای دیگر به دست آورند. در بخشی از کتابخانه، آثاری از مالزی - که در فهرست حافظه جهانی به ثبت رسیده - در معرض نمایش گذاشته شده بود.

تولیدات و فرآورده‌های جدید

در کنار برنامه‌های اجلاس، نمایشگاهی با حدود چهل غرفه، در یکی از تالارهای طبقه سوم مرکز همایش‌های کوالالامپور ترتیب داده شده بود. در این نمایشگاه، با حضور بیست و نه شرکت‌کننده از جمله ایکا، ساریکا، ایستیکا، آرشیو ملی مالزی، آرشیو ملی استرالیا، بنیاد ملک عبدالعزیز، مرکز پژوهش و سندپردازی وزارت امور صدارت امارات متحده عربی، انجمن آرشیوداران فرانسه زبان، انجمن استرالیایی آرشیوداران و تعدادی از شرکت‌های تجاری، آخرین فعالیت‌ها، دستاوردها، تولیدات و تجهیزات و نرم‌افزارهای مرتبط با آرشیو، در معرض دید شرکت‌کنندگان قرار گرفته بود.

در غرفه ایکا، نسخه آزمایشی نرم‌افزار «اتم»^{۲۰} در اختیار علاقه‌مندان قرار گرفت. این نرم‌افزار - که برای مدیریت منابع آرشیوی براساس استانداردهای توصیف اسناد طراحی شده است - اولین بار در ایکا معرفی و به‌رایگان توزیع شد. اتم، برنامه‌ای تحت وب و چند زبانه با شناسه (کد) باز است و محیطی مناسب برای ذخیره‌سازی انواع سند از یک یا چند منبع است. این نرم‌افزار، تحت پشتیبانی و حمایت

سخنرانی جناب آقای اشعری رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران در اجلاس

نشست روز ۲۴ ژانویه برای هماهنگی برگزاری اجلاس سواریکا

- 1- Lorenz Mikoletzky.
- ۲- اجلاس قبلی (سیزدهمین اجلاس ایکا در سال ۱۹۹۶م.)، در قاره آسیا و در شهر پکن برگزار شده بود.
- 3- Southeast Asia Regional Branch (SARBICA / (شعبه منطقه‌ای جنوب آسیا
- 4- International Conference of the Round Table on Archives (CITRA).
- 5- International Committee of the Blue Shield (ICBS).
- 6- Memory of the World Programme.
- 7- Information for All Programmes.
- 8- International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM).
- 9- International Federation of Library Associations (IFLA).
- 10- ARMA International (the Association of Records Managers and Administrators).
- 11- Archives, Governance and Development: Mapping Future Society.
- 12- Annual General Meeting (AGM).
- 13- Section on Notarial Archives (SAN).
- 14- Section on Sports Archives (SPO).
- 15- Ian Wilson.
- 16- ICA: Strategic Direction 2008-2018.
- 17- Kids Memory Wall.
- 18- Global Unity Screen.
- 19- ICA Library.
- 20- Access to Memory (ATOM).
- 21- COMMA.
- 22- STUDIES.

منطقه‌ای سواربیکا^{۲۸} و زمینه‌سازی برای برگزاری نشست آتی آن در هفدهم اردیبهشت ۱۳۸۸ش. در تهران، یکی از اهداف شرکت در اجلاس ۲۰۰۸ م. بود. ایکا، هم‌اکنون ۱۳ شعبه منطقه‌ای دارد و ایران، عضو شعبه جنوب غرب آسیاست. این شعبه، در سال ۱۹۷۶م. در دهلی‌نو آغاز به کار کرده و ایران، از سال ۱۳۶۵ش. به سواربیکا پیوسته است و از حدود ده سال قبل، رئیس دوره‌ای این شعبه است. اخذ نظر موافق اعضای دیگر سواربیکا و حل و فصل مسائل برنامه‌ای و مالی، طی نشست در روز ۲۴ ژوئیه در حاشیه اجلاس اتفاق افتاد.

• در کتابخانه ایکا، آخرین شماره نشریه گنجینه اسناد و کتاب جلوه‌های هنر ایرانی در اسناد ملی، به معرض دید حاضران در اجلاس نهاده شد. همچنین تندیس‌واره یکی از آثار مفرغی لرستان از اشیای موزه ملی ایران، در بخش مربوط به نمایش اشیاء، قرار داده شد و یک قبالة ازدواج برای عرضه در پرده نمایش اتحاد جهانی ارائه شد.

• غیر از چهار مدیرکل سازمان اسناد و کتابخانه ملی - که به سرپرستی رئیس سازمان در اجلاس شرکت کرده بودند - دو نفر دیگر نیز از اداره کل جمع‌آوری، نگهداری و تنظیم آثار ایثارگران، در این اجلاس حضور داشتند.

نکته پایانی

اجلاس بعدی ایکا، در سال ۲۰۱۲م. در بریسن استرالیا برگزار خواهد شد. امید می‌رود برای حضور و مشارکت فعال ایران و آرشیوداران ایرانی در این اجلاس، از هم‌اکنون برنامه‌ریزی شود.

27- International Standard for Describing
Institutions with Archival Holdings
(ISDIAH).
28- South and West Asian Regional Branch
(SWARBICA).

23- FLASH.
24- ARCHIVUM.
25- JANUS.
26- CITRA.

